

„Księga pamięci gminy żydowskiej
w Wysokiem Mazowieckiem”, Łomża 2023,
ss. 189.

Od dzisiaj w sprzedaży znajduje się „Księga pamięci gminy żydowskiej w Wysokiem Mazowieckiem”, kolejna w łomżyńskim cyklu „Pinkasów przedniemeńskich”. Recenzenci proponowanej do lektury publikacji napisali o niej w swoich recenzjach wydawniczych:

„Księga pamięci gminy żydowskiej w Wysokiem Mazowieckim” w tłumaczeniu i opracowaniu zespołu ekspertów, pod redakcją Małgorzaty K. Frąckiewicz i Mirosława Reczki, to niezwykle cenna inicjatywa wydawnicza. Polskie wydanie tego *pinkasu* potrzebne jest dla uczczenia pamięci Żydów z Wysokiego Mazowieckiego i okolicy, wymordowanych w czasie drugiej wojny światowej, ale także stanowi znaczącą wartość dla współczesnych mieszkańców Wysokiego Mazowieckiego. „Księga pamięci gminy żydowskiej...” przypomni mieszkańcom Wysokiego o znakomitej i bogatej historii ich miejscowości, oraz bezmiarze tragizmu cezury, jaką była Zagłada.

„Księga pamięci gminy żydowskiej w Wysokiem Mazowieckim” przynosi przegląd historii Żydów z Wysokiego Mazowieckiego na przestrzeni dziejów, choć głównie w dramatycznej pierwszej połowie dwudziestego wieku. Stanowi cenny wkład w historię i pamięć zbiorową Wysokiego Mazowieckiego. Czytając o dziejach Żydów z Wysokiego Mazowieckiego, czytelnik otrzymuje także szeroki obraz sytuacji małomiasteczkowych Żydów we wschodniej Polsce w perspektywie historycznej – dowie się na przykład o wydarzeniach 1905 roku, o pogromach w latach trzydziestych, o krzywdach wyrządzanych Żydom przez bojówkarzy endecji, o tym czym były szkoły szabasówki w Polsce międzywojennej, o nikłych relacjach pomiędzy społecznościami żydowską i polską, i wielu innych aspektach żydowskiego życia na ziemiach polskich.

„Księga...” dostarcza także ogólnej wiedzy o sytuacji Żydów – przykładowo o powstawaniu państwa żydowskiego na terenach Palestyny, jakie znaczenie miała edukacja w życiu Żydów, czy też za co ceniły rabinów małomiasteczkowe społeczności żydowskie. Starannie opracowany słownik pojęć związanych z kulturą żydowską na końcu książki dodatkowo przybliży jej istotne cechy.

„Księga pamięci gminy żydowskiej w Wysokiem Mazowieckim” jest niestety przede wszystkim dokumentem tragicznych losów Żydów w trakcie Zagłady, wraz z okrutnymi detalami śmierci w transportach i obozach, opisem haniebnego postępowania Niemców, ale także wielu Polaków, choć przypomina też o odwadze niektórych nielicznych polskich mieszkańców okolic Wysokiego. Te straszne czasy nigdy nie powinny być zapomniane.

Znaczącą wartością publikacji jest wysoka jakość tłumaczenia, dokonanego bardzo dobrą polszczyzną. Walorem literackim jest zróżnicowany styl poszczególnych autorów, dobrze oddany przez tłumaczy. Niektóre autobiograficzne narracje to znakomicie napisane dokumenty z tragicznych czasów Zagłady.

(Z rec. wyd. prof. dr hab. Lucyny Aleksandrowicz-Pędich)

„Zapisane w niej wspomnienia niosą wiele istotnych informacji o dziedzictwie dawnych żydowskich mieszkańców miasta Wysokie Mazowieckie i jego okolicy, w znacznym stopniu uzupełniają też wiedzę o historii tych stron, zwłaszcza końca XIX i pierwszej połowy XX w., wzbogacając ją o właściwie nieobecną dotąd perspektywę. Jednakże ten specyficzny rodzaj źródła historycznego ze swej natury nosi piętno subiektywnych

odczuć osób wspominających oraz momentu dziejowego, w którym powstał. Wysokomazowiecka „księga pamięci” jest nacechowana silnym resentymentem antypolskim...”

(Z recenzji wydawniczej dr. Emila Kalinowskiego, PAN)

Niniejszym zachęcamy do sięgnięcia po naszą publikację.